

MORAL AWARENESS FROM THE POINT OF VIEW OF THE CATHOLIC CHURCH AND PERSONALITY CHARACTERISTICS OF YOUNG PEOPLE INVOLVED IN TAEKWON-DO

Moral awareness and personal characteristics

ŚLAWOMIR BYLINA

Podlaska Academy in Siedlce, The Faculty of Humanities

Mailing address: Sławomir Bylina, Podlaska Academy, The Faculty of Humanities, Institute of History, 36 Monte Cassino Street, 08-103 Siedlce, tel.: +48 792260010, fax: +48 25 6431099, e-mail: slawekbylina@vp.pl

Abstract: The aim of this study was to establish a hierarchy of moral values from the point of view of the Catholic Church and the changes of personality characteristics of young people training taekwon-do based on the example of the town of Biała Podlaska. The study was conducted using the method of diagnostic survey, using the technique of auditorium questionnaire. Out of the 115 questionnaires collected, 111 were found useful for further processing.

The following conclusions were drawn based on the study:

1. From the point of view of the Catholic Church, in the view of the respondents the most important moral values included: love (19.5%), family happiness (17.4%), preservation of faith in the God (12.6%), and the ability to make sense out of their own lives (12.3 %).
2. Taekwon-do training had an impact on changes in certain personality characteristics of the respondents. As a result of their continuation of training 40-50% of the respondents became less aggressive, more peaceful and self confident. However, approximately 30% of the respondents admitted that they use martial arts skills in everyday life to defend their rights.

Key words: taekwon-do, moral values, personality characteristics

Introduction

All efforts of the Church to ensure proper development of young people are visible at various levels of our lives. The socio-economic transformations taking place have an impact on the shape of religiousness of Catholics, which depends on what sort of environment they live in [3, 4, 5, 10]. The Catholic Church being concerned about the social welfare and religious and moral education of each person, believes that sport plays an important role in the modern world – as it is a factor which has a significant impact on shaping the attitudes among the young generation.

The aim of this study was to establish a hierarchy of moral values from the point of view of the Catholic Church and changes of personality of characteristics (aggression, use of profanity, self acceptance) amongst young people involved in training of taekwon-do based on the example of Biała Podlaska.

Material and methods

The research was conducted among 111 persons aged 15-25 years, members of five taekwon-do clubs from the area of Biała Podlaska. The vast majority of them were males (87.7%), residing in the city (76.5%), university graduates (56%), involved in training between 6 months and 6 years.

The study was conducted using the method of diagnostic survey and the technique of auditorium questionnaire. The primary source material on the moral consciousness of young people involved in training of taekwon-do in Biała Podlaska was a questionnaire consisting of 58 questions. Out of the 115

questionnaires collected, 111 were found useful for further processing.

This study attempts to answer the following questions:

1. What attitudes give meaning to human life?
2. What values make up the ultimate goal of life?
3. What do taekwon-do competitors behave like after training?
4. What changes in their characters were noticed by taekwon-do competitors since they started training?
5. What changes in self acceptance were noticed by the respondents since they started training taekwon-do?
6. What changes in their personalities were noticed by taekwon-do competitors since they started training?

Results and discussion

Patterns and forms of moral behaviour can be a result of religious life and they have a wide range of standards, from natural law right to Evangelical [11]. From response to questions 1 and 2, we attempted to find out which of the different patterns of moral behaviour were the most specific to the tested environment. The question “What attitudes give meaning to human life?” could be answered by selecting 5 out of 11 responses. The respondents could also add answers of their own. The results are presented in Table 1.

The obtained data shows that 19.5% of the respondents considered love and great feeling to be the highest value. Family happiness was rated slightly lower – as it was selected by 17.4% of respondents. The lowest rating was given to “peaceful life without any surprises” 1.2%, money, prosperity,

Table 1. Basis of sense in people's lives

Specification	Total	
	N	%
Love, great feeling	98	19.5
Gaining of other people's trust	40	7.9
Finding one's place in the society and feeling that one is needed	56	11.0
Family happiness	87	17.4
Money, welfare, comfortable life, good financial standing	16	3.1
Education, pursuit of knowledge	20	3.9
Job, which is liked	57	11.2
Belief in an idea	36	7.1
Deep religious faith	34	6.7
Being active and striving towards a goal	50	9.8
Peaceful life without any surprises	6	1.2
Other	6	1.2
Total	506	100

comfort of life, good financial position 3.1%, education, pursuit of knowledge 3.9%. Intermediate responses included: deep religious faith – 6.7%, gaining of other people's trust – 7.9%, finding one's place in the society and feeling that one is needed is 11% and a job, which is liked 11.2%.

Young people and especially athletes set themselves certain goals, which they want to achieve at any cost [13]. In thinking about the objectives of life, people refer values to the ultimate goal. The question: "What young people put at the top of the hierarchy of values which constitute the ultimate goals of their lives?" could be answered by responses out of possible 18 answers. The results are presented in Table 2.

Table 2. Ultimate goals

Specification	Total	
	N	%
Eternal salvation	55	9.8
Securing lasting peace in the world	19	3.3
Dedicated work for the society	12	2.1
Triumph of the Church in the world	8	1.4
Preserving faith in the God	70	12.6
Freeing people from religious superstitions	7	1.2
Elimination of poverty and hunger in the world	32	5.7
Fraternity between the peoples	30	5.3
Respect for dignity and human rights	36	6.4
Ability to make sense out of one's life	68	12.3
Work and dedication to children	42	7.4
Sacrifice for the good of the homeland	14	2.5
Financial wellbeing	10	1.7
Family happiness	74	13.5
Gaining fame	2	0.3
Leaving something behind	42	7.4
Living life to the fullest	24	4.2
Spiritual excellence	16	2.8
Total	561	100

The highest rating was given by the respondents to family happiness – 13.5%. Only slightly lower ratings were given to such values as preserving faith in the God – 12.6%, the ability to makes sense out of their own lives – 12.3%. The smallest ratings were given to gaining of fame – 0.3%, freeing people from religious superstitions – 1.2%, triumph of the Church in the world – 1.4%, dedicated work for the society – 2.1%, sacrifice for the good of the homeland – 2.5%. Intermediate ratings were given to: securing lasting peace in the world 3.3%, experience as much as possible – 4.2%, fraternity between the peoples – 5.3%, elimination of poverty and hunger in the world – 5.7%, respect for dignity and human rights 6.4%, work and dedication to children – 7.4%, leaving something behind – 7.4%. The selection of family happiness as the most important values of shows the special role played by the family in meeting the basic human needs, and especially the need to be with other people and for other people [1]. This value is also recognised by the Church which sees the family as sacred and sanctifying a place [6]. The moral behaviours that were developed amongst the young people resulted from choices of recognised hierarchy of values, and they can constitute the sense and the essence of lives of the respondents [9, 12].

The subsequent questions concerned the personality characteristics of surveyed athletes. Zalech [14] indicated that 67% of the surveyed students had low level of aggression, 26% of the surveyed students had average level of aggression, and only 7% had high level of aggression. Similar results were also obtained by Kalina [8]. The results of the surveys conducted among people training taekwon-do in Biała Podlaskiej are presented in Table 3.

Table 3. Behaviour of competitors after taekwon-do training

Specification	%
More excited after training than before	25.1%
No change in the level of aggressiveness	5.4%
Less aggressive	53.1%
It depends	12.8%
Other	3.6%
Total	100

The survey showed that more than half of respondents, i.e. 53.1%, were characterised by less aggressive attitude at the end of training. Every fourth respondent was of the opinion that he/she was more excited after the training than before. Another group of the respondents – 12.8% believed that their response should depend on certain factors, e.g. what sort of frame of mind they were before the training. 5.4% of the respondents saw no changes in the level of their aggressiveness. The respondents also provided other responses related to this question. Their frame of mind after taekwon-do training was also characterised as fatigue or a feeling of relaxation. This was the opinion of 3.6% of the respondents participating in taekwon-do training.

In sports in which players come into contact with each other, a certain degree of instrumental aggressiveness is permitted, although under any circumstances it is not allowed to attempts to purposefully inflict injury upon the opponent in order to gain another point or to win. Sports, in which there is direct contact between the competitors, are usually subject to rules permitting certain level of instrumental aggression, however not permitting any hostile aggression.

Aggressive behaviour as a reaction linked nervousness may take various forms. One of such forms includes verbal insult or the use of vulgar phrases in order to cause psychological harm to another person [7]. Results related to this issue are presented in Table 4.

Table 4. Changes in personality characteristics noticed since the beginning of taekwon-do training

Specification	%
I am more often nervous	0%
I am more placid	57.7%
I use vulgar words more often	0%
I use vulgar words less often	15.3%
I have not noticed any change	18.9%
Other	8.1%
Total	100

Among the changes observed in themselves since the beginning of taekwon-do training, most of the respondents – i.e. 57.7% stated the peace. Another group of the respondents – i.e. 18.9% did not observe any significant change. 15.3% of respondents rarely used vulgar words, while 8.1% of the respondents training Taekwon-do indicated other behaviour, which they noticed since the start of training (e.g. self-control, joy). It was notable a fact that none of the respondents gave any sort of negative answer to the questions (e.g. I am more nervous and more often use vulgar words). This may be a sign of positive effects of taekwon-do training on the surveyed young people.

The research carried out by Bujak [2] intended to observe changes in personality after the beginning of taekwon-do training. They showed a high level of positive feelings and openness to others, self-confidence and ability to adapt to the environment. Question 5 was posed to observe the changes that may occur among the participants of the taekwon-do section in terms of self acceptance.

Table 5. Changes in self acceptance noticed since noticed since the beginning of taekwon-do training

Specification	%
I feel more confident in the presence of my friends	42.4%
I feel noticed by my friends	8.1%
Everyone pays attention to me	3.6%
No one still pays any attention to me	5.4%
Nothing has changed	36.9%
Other	3.6%
Total	100

The study shows (Table 5) that 42.4% of the respondents felt confident in the presence of friends. In contrast, 36.9% of the respondents claimed that training taekwon-do did not affect the level of their self acceptance. This means that the training had various impacts on the opinions of the respondents. Vast minority of the young athletes were of the opinion that they felt more noticed by their friends – i.e. 8.1% of respondents. It is interesting that 5.4% of the respondents believed that still no one paid any attention to them. This could be a sign of complete separation from the environment and lack of self acceptance. The opposite of the previous answer was the result indicating full acceptance of the respondents (3.6%). 3.6% of the respondents also noticed other characteristics perceived by the environment, such as respect and a better frame of mind.

The next question concerned personality changes associated with the training of taekwon-do, particularly related to the response to aggression that causes desire to retaliate. A certain degree of dependence in the use of force as necessary is presented in the literature. The higher the level of moral development of person, the more likely it is that, in extremely difficult situations, he/she will use fair means in spite of everything.

Also, the more a person finds themselves in extremely difficult situations, the more intensive their moral development becomes [8]. The responses are shown in Table 6.

Table 6. Changes in personality noticed since the beginning of taekwon-do training

Specification	N	%
It happens that I hit someone as I find it difficult to control myself	5	4.5
If necessary I use my TKD skills to defend my rights	23	20.7
It has happened that my colleagues got me so angry that I had a fight with them	5	4.5
I am more likely to watch street fights	4	3.6
I started to participate in street fights	3	2.7
I have not noticed in any of the above-mentioned situations in myself	71	64.0
Total	111	100

As it is demonstrated by the above specification, majority of the respondents – i.e. 64% did not notice in any of the above-mentioned situations in themselves. 20.7% of the respondents, including 17% women and 21.5% of men felt that, if necessary, they used the skills of taekwon-do in defending their rights. This is due to the assumption that defence of their rights justified the use of force by the respondents. The other indicators were at quite low levels, with 4.5% of the respondents claiming that they happened to hit someone because they found it hard to control themselves. It also happened that friends would get on their nerves, thus causing a fight. 3.6% of the male respondents stated that they were more likely to watch street fights. 5.5% of the female respondents and 2.7% of the male respondents admitted that they participated in fights.

Conclusions

1. From the point of view of the Catholic Church, the most important moral values as perceived by the respondents included: love (19.5%), family happiness (17.4%), preservation of faith in the God (12.6%), and the ability to make sense out of their own lives (12.3 %).

2. Taekwon-do training had an impact on changes in certain personality characteristics of the respondents. As a result of the continuation of the training 40-50% of the respondents became less aggressive, more peaceful and self confident. However, approximately 30% of respondents admitted that used the skills gained to defend their rights in everyday life.

Literature

- Braun-Gałkowska M. (1997) Family as a value. *Ateneum Kapłańskie*, 2-3, 200. [in Polish]
- Bujak Z. (2004) Selected aspects of taekwon-do training. Biała Podlaska. [in Polish]
- Bylina S. (2006) Religious and moral aspects of youths involved in taekwon-do training in Biała Podlaska. Warszawa. [in Polish]
- Bylina S. (2008) Moral attitudes in the minds of youths. *Wiadomości Diecezjalne Siedleckie*, 1, 43-51. [in Polish]
- Jan Paweł II (1991) A homily delivered in Białystok. *L'Osservatore Romano*, 1-9, 53. [in Polish]
- Jan Paweł II (1987) A homily delivered during a Holy Mass celebrated for families. *L'Osservatore Romano*, 11, 5. [in Polish]
- Jarvis M. (2003) Psychology of sport. Gdańsk, 47, 48, 59. [in Polish]

8. Kalina R.M. (2000) Theories of marshal arts sports. Warszawa, 96. [in Polish]
9. Misztal M. (1990) Elements of the contemporary Polish society's value system. Warszawa, 16. [in Polish]
10. New encyclopaedia PWN. (2000) 4, 296. [in Polish]
11. Piwowarski W. (1971) Rural religiousness in the condition of urbanisation. Warszawa, 229, 297-298. [in Polish]
12. Salomon P. (1998) What the Christ gives to the young people? Teaning of the John Paul II for the youths. Kraków, 79. [in Polish]
13. Wójciak T. (2003) The social aspect of sport – a theological and moral reflection. [in]: Z. Dziubiński (ed.) The social aspect of sport. Warszawa, 335. [in Polish]
14. Zalech M. (2002) Level of aggression of students involved in taekwon-do training. *Kultura fizyczna*, 5-6, 18-22. [in Polish]

Submitted: November 24, 2008

Accepted: January 29, 2009

ŚWIADOMOŚĆ MORALNA Z PUNKTU WIDZENIA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO I CECHY OSOBOWOŚCI MŁODZIEŻY UPRAWIAJĄCEJ TAEKWON-DO

Świadomość moralna i cechy osobowości

SŁAWOMIR BYLINA

Akademia Podlaska w Siedlcach, Wydział Humanistyczny

Adres do korespondencji: Sławomir Bylina, Akademia Podlaska, Wydział Humanistyczny, Instytut Historii,
ul. Monte Cassino 36, 08-103 Siedlce, tel.: 792260010, fax: 025 6431099, e-mail: slawekbylina@vp.pl

Streszczenie: Celem badań było ustalenie hierarchii wartości moralnych z punktu widzenia Kościoła katolickiego oraz zmian cech osobowości młodzieży trenującej taekwon-do na przykładzie miasta Biała Podlaska. Badania przeprowadzono przy wykorzystaniu metody sondażu diagnostycznego, techniką ankiety audytoryjnej. Ze 115 zebranych ankiet, stwierdzono przydatność 111, które dalej rozpatrywano.

Przeprowadzone badania pozwoliły na wyciągnięcie następujących wniosków.

1. Z punktu widzenia Kościoła katolickiego, do najważniejszych wartości moralnych badani zaliczali: miłość (19,5%), szczęście rodzinne (17,4%), zachowanie wiary w Boga (12,6%) oraz umiejętność nadawania sensu własnemu życiu (12,3%).
2. Trening taekwon-do miał wpływ na zmiany niektórych cech osobowości badanych. W wyniku jego kontynuacji 40-50% ankietowanych stało się mniej agresywnych, bardziej spokojnych i pewnych siebie. Jednakże około 30% ankietowanych przyznało, że wykorzystywało w codziennym życiu zdobyte umiejętności w obrocie swoich praw.

Słowa kluczowe: taekwon-do, wartości moralne, cechy osobowości

Wstęp

Wszelkie starania Kościoła o właściwy rozwój młodego człowieka uwidaczniają się na różnych płaszczyznach naszego życia. Zachodzące przemiany społeczno-ekonomiczne mają wpływ na kształt religijności katolików, która jest zróżnicowana środowiskowo [3, 4, 5, 10]. Kościół katolicki zatroskany o dobro społeczne i wychowanie religijno-moralne każdego człowieka, dostrzega we współczesnym świecie ogromną rolę sportu – czynnika wywierającego znaczny wpływ na kształtowanie właściwych postaw wśród młodego pokolenia.

Celem badań było ustalenie hierarchii wartości moralnych z punktu widzenia Kościoła katolickiego oraz zmian cech osobowości (agresja, używanie wulgaryzmów, akceptacja siebie) młodzieży trenującej taekwon-do na przykładzie miasta Biała Podlaska.

Material i metody

Badania przeprowadzono wśród 111 osób w wieku 15–25 lat, członków pięciu klubów taekwon-do z terenu Białej Podlaskiej. W zdecydowanej większości była to młodzież męska (87,7%), zamieszkała w mieście (76,5%), z wykształceniem wyższym (56%), trenująca od 6 miesięcy do 6 lat.

Badania przeprowadzono przy wykorzystaniu metody sondażu diagnostycznego, techniką ankiety audytoryjnej. Podstawowym materiałem źródłowym dotyczącym świadomości moralnej młodzieży uprawiającej taekwon-do w Białej Podlaskiej był kwestionariusz, w całości złożony z 58 pytań. Ze 115 zebranych ankiet, po wstępnej ocenie stwierdzono przydatność 111, które dalej rozpatrywano.

W niniejszym opracowaniu poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jakie postawy nadają sens ludzkiemu życiu?
2. Jakie wartości stanowią ostateczny cel życia?
3. Jak wygląda zachowanie zawodnika taekwon-do po zajęciach?
4. Jakie zmiany cech charakteru zauważyli zawodnicy taekwon-do od czasu rozpoczęcia zajęć?
5. Jakie zmiany w akceptacji siebie zauważyli ankietowani od czasu rozpoczęcia zajęć taekwon-do?
6. Jakie zmiany osobowościowe zauważyli trenujący taekwon-do od czasu rozpoczęcia treningów?

Wyniki i ich omówienie

Wzorce i formy zachowania moralnego mogą być m.in. wynikiem życia religijnego i posiadają szeroki zakres norm od naturalno-prawnych po ewangeliczne [11]. Z uzyskanych odpowiedzi na pytania 1 i 2 starano się dowiedzieć, które z różnych wzorców zachowań moralnych były najbardziej specyficzne dla badanego środowiska. Na pytanie: „Jakie postawy nadają sens ludzkiemu życiu?” można było wybrać 5 spośród 11 odpowiedzi. Respondenci mieli również możliwość dodania własnej odpowiedzi. Otrzymane wyniki podano w Tabeli 1.

Z otrzymanych danych wynika, że 19,5% ankietowanych za najwyższą wartość uznało miłość, wielkie uczucie. Niższą wartość osiągnęło szczęście rodzinne, które wybrało 17,4% respondentów. Najniżej oceniono „spokojne życie bez żadnych niespodzianek” 1,2%, pieniądze, dobrobyt, komfort życia, dobra pozycja materialna 3,1% oraz wykształcenie, dążenie do wiedzy 3,9%. Pośrednimi odpowiedziami były: głęboka wiara reli-

Tabela 1. Postawy nadające sens ludzkiemu życiu

Wyszczególnienie	Ogółem	
	N	%
Miłość, wielkie uczucie	98	19,5
Zdobycie ludzkiego zaufania	40	7,9
Znalezienie własnego miejsca w społeczeństwie i poczucie, że jest się w nim potrzebnym	56	11,0
Szczęście rodzinne	87	17,4
Pieniądze, dobrobyt, komfort życia, dobra pozycja materialna	16	3,1
Wyszkolenie, dążenie do wiedzy	20	3,9
Praca, którą się lubi	57	11,2
Wiara w jakąś ideę	36	7,1
Głęboka wiara religijna	34	6,7
Działanie i dążenie do wybranego celu	50	9,8
Spokojne życie bez żadnych niespodzianek	6	1,2
Inne	6	1,2
Ogółem	506	100

gijna 6,7%, zdobycie ludzkiego zaufania 7,9%, znalezienie własnego miejsca w społeczeństwie i poczucie, że jest się w nim potrzebnym 11%, praca, którą się lubi 11,2%.

Młody człowiek, a szczególnie sportowiec stawia przed sobą pewne cele, które stara się za wszelką cenę zrealizować [13]. Myśląc o realizacji założeń życiowych, człowiek odnosi uznawane wartości do celu ostatecznego. Na pytanie: „Co stawia młodzież na szczycie hierarchii wartości stanowiących ostateczny cel jej życia?” można było wybierać spośród 18 wartości. Wyniki przedstawiono w Tabeli 2.

Tabela 2. Wartości stanowiące ostateczny cel życia

Wyszczególnienie	Ogółem	
	N	%
Osiągnięcie zbawienia wiecznego	55	9,8
Zabezpieczenie trwałego pokoju na świecie	19	3,3
Ofiarna praca dla społeczeństwa	12	2,1
Tryumf Kościoła na świecie	8	1,4
Zachowanie wiary w Boga	70	12,6
Uwolnienie ludzi od przesądów religijnych	7	1,2
Zlikwidowanie nędzy i głodu na świecie	32	5,7
Braterstwo między narodami	30	5,3
Poszanowanie godności i praw człowieka	36	6,4
Umiejętność nadawania sensu własnemu życiu	68	12,3
Praca i poświęcenie dla swoich dzieci	42	7,4
Poświęcenie dla dobra Ojczyzny	14	2,5
Osiągnięcie dobrobytu	10	1,7
Szczęście rodzinne	74	13,5
Zyskanie sławy	2	0,3
Pozostawienie czegoś po sobie	42	7,4
Przeżyć jak najwięcej	24	4,2
Doskonałość duchowa	16	2,8
Ogółem	561	100

Główne miejsce wśród ankietowanych zajęło szczęście rodzinne 13,5%. Niewiele niżej zostały ocenione takie wartości jak zachowanie wiary w Boga – 12,6%, umiejętność nadawania sensu własnemu życiu – 12,3%. Najmniejszą rolę odegrało: zyskanie sławy 0,3%, uwolnienie ludzi od przesądów religij-

nych 1,2%, tryumf Kościoła na świecie 1,4%, ofiarna praca dla społeczeństwa 2,1%, poświęcenie dla dobra Ojczyzny 2,5%. Pośrednie miejsce zajęły takie odpowiedzi jak: zabezpieczenie trwałego pokoju na świecie 3,3%, przeżyć jak najwięcej 4,2%, braterstwo między narodami 5,3%, zlikwidowanie nędzy i głodu na świecie 5,7%, poszanowanie godności i praw człowieka 6,4%, praca i poświęcenie dla swoich dzieci 7,4%, pozostawienie czegoś po sobie 7,4%. Wybór szczęścia rodzinnego jako najważniejszej wartości ukazuje szczególną rolę, jaką spełnia rodzina w zaspokojeniu podstawowych potrzeb człowieka, szczególnie potrzeby bycia z innymi i dla innych [1]. Taką wartość przyjmuje również Kościół, który uznaje rodzinę za miejsce święte i uświęcające [6]. Zachowania moralne, które ukształtowały się wśród badanej młodzieży były wyborem uznanych hierarchii wartości i mogą stanowić sens i treść życia badanych [9, 12].

Kolejne pytania dotyczyły cech osobowości badanych sportowców. Zalech [14] wskazał, że 67% badanych studentów posiadało niski, 26% średni, a jedynie 7% wysoki poziom agresji. Podobne wyniki uzyskał również Kalina [8]. Wyniki badań przeprowadzonych wśród uczestników sekcji taekwon-do w Białej Podlaskiej przedstawia Tabela 3.

Tabela 3. Zachowanie zawodnika taekwon-do po zajęciach

Wyszczególnienie	%
Bardziej pobudzony niż przed zajęciami	25,1%
Tak samo agresywny	5,4%
Mniej agresywny	53,1%
To zależy	12,8%
Inne	3,6%
Ogółem	100

Badania wykazały, że ponad połowa, czyli 53,1% respondentów charakteryzowała się mniejszą agresywnością po zakończeniu treningu. Co czwarty ankietowany był zdania, że był bardziej pobudzony po treningu niż przed zajęciami. Kolejna grupa badanych, stanowiąca 12,8% uzależniła swoją odpowiedź od pewnych czynników, m.in. samopoczucia adepta przed treningiem. Brak zmian w swojej agresywności widziało w sobie 5,4% badanych. Ankietowani udzielili również innych odpowiedzi związanych z tym pytaniem. Swoje samopoczucie po zajęciach taekwon-do charakteryzowali jako zmęczenie lub poczucie zrelaksowania. Tak uważało 3,6% uczestników sekcji taekwon-do.

W dyscyplinach sportowych, w których zawodnicy wchodzi z sobą w kontakt, dopuszczalny jest pewien stopień agresywności instrumentalnej, chociaż pod żadnym pozorem nie wolno dążyć do świadomego kontuzjowania przeciwnika w celu uzyskania kolejnego punktu lub wygranej. Sporty, w których dochodzi do bezpośredniego kontaktu między zawodnikami, obwarowane są zwykle regułami zezwalającymi na pewien poziom agresji instrumentalnej i niedopuszczających do agresji wrogiej.

Agresywne zachowanie jako reakcja związana z pewnym zdenerwowaniem może przyjmować różne formy. Jedną z takich form jest obelga werbalna, czyli używanie wulgarnych zwrotów w celu wyrządzenia krzywdy psychicznej drugiemu człowiekowi [7]. Wyniki odnośnie tego problemu przedstawia Tabela 4.

Spośród zmian zauważonych u siebie od momentu rozpoczęcia zajęć taekwon-do największy odsetek badanych 57,7% wymienił na pierwszy miejscu spokój. Kolejna grupa ankietowanych 18,9% nie zauważyła w sobie żadnych znaczących zmian. 15,3% badanych rzadziej używała wulgarnych słów, a 8,1% uczestników sekcji taekwon-do wskazało inne zachowa-

Tabela 4. Zmiany cech charakteru zauważone od czasu rozpoczęcia zajęć taekwon-do

Wyszczególnienie	%
Jestem częściej zdenerwowany	0%
Jestem spokojniejszy	57,7%
Częściej używam wulgarnych słów	0%
Rzadziej używam wulgarnych słów	15,3%
Nie zauważam żadnych zmian	18,9%
Inne	8,1%
Ogółem	100

nia, jakie zauważyli w sobie od czasu rozpoczęcia zajęć (np. opanowanie, radość). Godnym uwagi był fakt, iż żaden z ankietowanych nie udzielił na zadane pytania odpowiedzi o zabarwieniu negatywnym (jestem częściej zdenerwowany i częściej używam wulgarnych słów). Może to być oznaką pozytywnego wpływu uprawiania taekwon-do na badaną młodzież.

Badania przeprowadzone przez Bujaka [2], miały za cel obserwacji zmian osobowościowych po rozpoczęciu treningu taekwon-do. Wskazały one wysoki poziom pozytywnych odczuć i otwarcia na innych ludzi, poczucie własnej pewności i umiejętności przystosowania się do otoczenia. Pytanie 5 postawiono w celu zaobserwowania zmian, jakie mogą zachodzić wśród uczestników sekcji taekwon-do w aspekcie akceptacji siebie.

Tabela 5. Zauważone zmiany w akceptacji siebie od czasu rozpoczęcia zajęć taekwon-do

Wyszczególnienie	%
Czuję się pewniejszy wśród znajomych	42,4%
Czuję się dostrzegany przez znajomych	8,1%
Wszyscy zwracają na mnie uwagę	3,6%
Nikt w dalszym ciągu nie zauważa mnie	5,4%
Nic się nie zmieniło	36,9%
inne	3,6%
Ogółem	100

Z przeprowadzonych badań wynika (Tab. 5), że 42,4% respondentów czuło się pewniej w obecności znajomych. Natomiast 36,9% ankietowanych twierdziło, że trenowanie taekwon-do nie wpłynęło na poziom ich akceptacji wobec siebie. Oznacza to, że zajęcia miały zróżnicowany wpływ na opinię badanych. Zdecydowaną mniejszość stanowili młodzi sportowcy, którzy byli zdania, że czuli się dostrzegani przez znajomych – 8,1% ankietowanych. Ciekawe, że 5,4% respondentów było przekonanych, że w dalszym ciągu nikt nie zwracał na nich uwagi. Mogło to być oznaką całkowitego zamknięcia się na otoczenie i braku akceptacji siebie. Przeciwnieństwem do poprzedniej odpowiedzi był wynik wskazujący na wszelką akceptację badanych (3,6%). Również 3,6% ankietowanych zauważyło w sobie inne cechy postrzegane przez otoczenie, np. szacunek i lepsze samopoczucie.

Kolejne pytanie dotyczyło zmian osobowości związanych z przebiegiem szkolenia zawodników taekwon-do, szczególnie związanych z reakcją na agresję powodującą chęć odwetu. Pewną zależność w wykorzystaniu siły w sytuacjach koniecznych przedstawia literatura przedmiotu. Im wyższy jest poziom rozwoju moralnego człowieka, tym większe prawdopodobieństwo,

że w sytuacjach skrajnie trudnych użyje mimo wszystko środków godziwych. Jak również, im częściej człowiek znajduje się w sytuacjach skrajnie trudnych, tym intensywniej wzmacnia swój rozwój moralny [8]. Zebrane odpowiedzi przedstawia Tabela 6.

Tabela 6. Zmiany osobowościowe zauważone od czasu trenowania taekwon-do

Wyszczególnienie	N	%
Zdarza mi się kogoś uderzyć, gdyż nie mogę się opanować	5	4,5
W razie potrzeby używam umiejętności TKD w obronie swych praw	23	20,7
Zdarzyło się, że kiedyś koledy tak wyprowadzili mnie z równowagi, że pobitem się z nimi	5	4,5
Chętniej przyglądam się bójkom na ulicy	4	3,6
Zacząłem uczestniczyć w bójkach na ulicy	3	2,7
Nie zauważyłem w sobie żadnej z wyżej wymienionej sytuacji	71	64,0
Ogółem	111	100

Jak wykazuje powyższe zestawienie, większość, bo aż 64% ankietowanych, nie zauważyło w sobie żadnej z wyżej wymienionej sytuacji. 20,7% badanych, w tym 17% kobiet i 21,5% mężczyzn uznało, że w razie potrzeby korzystało z umiejętności taekwon-do w obronie swych praw. Wynika to z założenia, że obrona własnych praw usprawiedliwia użycia siły przez ankietowanych. Kolejne wskaźniki kształtowały się na niskim poziomie, albowiem po 4,5% respondentów twierdziło, że zdarzało się im kogoś uderzyć, gdyż nie mogli się opanować. Zdarzało się także, że koledy wyprowadzili ankietowanych z równowagi tak, że pobili się z nimi. 3,6% mężczyzn stwierdziło, iż chętniej przyglądają się bójkom na ulicy. Do uczestnictwa w bójkach przyznało się 5,5% kobiet i 2,7% mężczyzn.

Wnioski

1. Z punktu widzenia Kościoła katolickiego, do najważniejszych wartości moralnych badań zaliczali: miłość (19,5%), szczęście rodzinne (17,4%), zachowanie wiary w Boga (12,6%) oraz umiejętność nadawania sensu własnemu życiu (12,3%).

2. Trening taekwon-do miał wpływ na zmiany niektórych cech osobowości badanych. W wyniku jego kontynuacji 40-50% ankietowanych stało się mniej agresywnych, bardziej spokojnych i pewnych siebie. Jednakże około 30% ankietowanych przyznało, że wykorzystywało w codziennym życiu zdobyte umiejętności w obronie swoich praw.

Piśmiennictwo

- Braun-Gałkowska M. (1997) Rodzina jako wartość. *Ateneum Kapłańskie*, 2-3, 200.
- Bujak Z. (2004) Wybrane aspekty treningu w taekwon-do. Biała Podlaska.
- Bylina S. (2006) Postawy religijno – moralne młodzieży uprawiającej taekwon-do w Białej Podlaskiej. Warszawa.
- Bylina S. (2008) Postawy moralne w świadomości młodzieży. *Wiadomości Diecezjalne Siedleckie*, 1, 43-51.
- Jan Paweł II (1991) Homilia wygłoszona w Białymstoku. *L'Osservatore Romano*, 1-9, 53.
- Jan Paweł II (1987) Homilia w czasie Mszy św. odprawionej dla rodzin. *L'Osservatore Romano*, 11, 5.
- Jarvis M. (2003) Psychologia sportu. Gdańsk, 47, 48, 59.
- Kalina R.M. (2000) Teorie sportów walki. Warszawa, 96.
- Misztal M. (1990) Elementy systemu wartości współczesnego społeczeństwa polskiego. Warszawa, 16.

10. Nowa Encyklopedia Powszechna PWN. (2000) 4, 296.
11. Piwowarski W. (1971) Religijność wiejska w warunkach urbanizacji. Warszawa, 229, 297-298.
12. Salomon P. (1998) Co Chrystus daje dziś młodym? Nauczanie Jana Pawła II do młodzieży. Kraków, 79.
13. Wójciak T. (2003) Społeczny wymiar sportu – refleksja teologiczno – moralna. [w]: Z. Dziubiński (red.) Społeczny wymiar sportu. Warszawa, 335.
14. Zalech M. (2002) Poziom agresji studentów trenujących taekwon-do. *Kultura fizyczna*, 5-6, 18-22.

Otrzymano: 24.11.2008

Przyjęto: 29.01.2009